

de, der i 1932 havde skiftet navn til Plan, blev simpelthen overtaget af DKP. Det var således kun i tre-fire år, Mondegruppen eksisterede; men dens virke var omfattende og energisk: tidsskrifter, bogudgivelser, teater- og filmforestillinger samt det store og indholdsrige *Vi Gymnasiaster*. Til dette kom, at den dominerede i Studentersamfundet.

Alt dette fremlægges meget fyldigt og detaljeret suppleret med arkivmateriale – indbyrdes breve og en interessant brevveksling mellem Frisch og Hans Kirk. Store dele af bogen er indholdsfortegnelser til de enkelte numre af *Monde* og lange referater af artikler. Derved får bogen først og fremmest karakteren af en aktstykkesamling, der er særdeles nyttig, mens den historiske udvikling ikke giver meget, der ikke i hovedsagen er kendt fra især Morten Things *Kommunismens kultur* (1-2, 1993), Niels Finn Christiansens *Hartvig Frisch* (1993) og Elias Bredsdorffs *Revolutionær humanisme* (1982). Når det gælder selve det, der bringes, er det i øvrigt påfaldende, at det politiske stof, der ellers optog meget plads i *Monde*, synes mindre tilgodeset i forhold til det litterære og kunstneriske.

Der er et personregister, der imidlertid ikke omfatter noterne, som ellers ofte rummer væsentlige oplysninger. Det vil da f.eks. også være centralt for læseren at få at vide, at professor Bent Jensen er uintelligent og ikke beskåret at fatte, hvad Villars Lunn skriver om ham. Der er også andre sådanne »klare« og »præcise« karakteristikker. Derimod savner man, selv når man kender en del af de agerende i Mondegruppen, oplysninger om personerne både før, under og efter at Harsløf lader dem træde ind på scenen. Det er muligt, at nogle af dem overhovedet ikke har nogen betydning, men så er navnene også overflødige.

Tilbage står dog spørgsmålet: Hvor

stor indflydelse fik Mondegruppen og dens uden tvivl mange sympatisører? Det ville være for store krav at stille til Olav Harsløf, at han skulle have givet svaret, selv om det ellers er et relevant spørgsmål, når det drejer sig om en historisk fremstilling. Svaret ville kræve omfattende og detaljerede undersøgelser. Måske kunne det have været forsøgt at give det.

Uden tvivl havde *Monde* og *Plan* påvirket mange, der sad landet over som gymnasielærere, og de påvirkede igen deres elever – mange af disse læste også *Vi Gymnasiaster*. Folkebibliotekerne, der havde en blomstringstid i 1930'erne, kunne også være steder, hvorfra en påvirkning kunne finde sted. Mange, der i 1940'erne og 50'erne nåede frem til indflydelse i statsapparatet, havde også en Monde-periode bag sig og var præget af det uanset senere ståsted. Memoirelitteraturen om perioden er desværre ikke omfattende (man blev så optaget af at skrive om besættelsestiden!), og mens man i 1970'erne og 80'erne blev engageret i at indsamle arbejdererindringer, var der ikke nogen, der tog initiativet til at samle erindringer fra andre samfundsgrupper – bortset måske lige fra netop Olav Harsløf. Han gennemførte i 1976 en række radiointerviewer med deltagere i Monde- og Plangruppen, der gav meget til belysning af gruppens historie, og som har bevirket, at hans værk indeholder mange facetter af bevægelsens liv, der ellers ville have været gået tabt.

Vagn Dybdahl

Bo Lidegaard: *I Kongens Navn. Henrik Kauffmann i dansk diplomati 1919-1958*. (Samleren, 1996). 812 s., 398 kr.

Bogen er primært en biografi af en dansk diplomat, der under 2. Verdenskrig kom til at spille en særlig rolle i

dansk udenrigspolitik, da han 9. april 1941 satte sin underskrift under Grønlandstraktaten, der for et ikke helt præcist defineret tidsrum overlod USA flybaser på den store ø. Dette emne er tidligere behandlet af Finn Løkkegaard, og hvad det angår, adskiller Bo Lidegaards analyse sig kun i nuancer og detaljer fra forgænger.

Det nye ligger i biografien. Ved at følge Kauffmann gennem hele sin diplomatiske karriere demonstrerer forfatteren den uafhængighed og den selvrådighed, der lod Kauffmann handle uden om den danske regering og imod dens ønske. Så langt er der ikke tvivl om holdbarheden i bogens overordnede tese.

Det er mere problematisk, om Kauffmann lader sig betragte som repræsentant for en ny skole i dansk diplomati, med en kosmopolitisk orientering, der afløste »Tysklandsskolen« og gradvis kom til at beherske den udenrigspolitiske tænkemåde i årene efter 2. Verdenskrig.

Det første argument for denne tese ligger i, at Kauffmann indledte sin karriere som sekretær for en kommission, der i begyndelsen af tyverne gav forslag til en udvidelse af den danske udenrigstjeneste og herunder betonedes dens handels- og erhvervspolitiske opgaver. Men det er vanskeligt at se, hvordan den på nogen anden måde skulle have begrundet en ekspansion – især i den sikkerhedspolitisk afspændte situation umiddelbart efter afslutningen af 1. Verdenskrig. Heller ikke Kauffmanns efterfølgende virke i Kina siger i så henseende noget, da han jo ikke her havde nogen sikkerhedspolitiske opgaver, og det samme gælder tiden i Oslo, hvor i øvrigt hans optræden som gesandt er underspillet i forhold til den menneskelige karakteristik.

Noget lignende måtte siges om posten i Washington, da han tiltrådte den i 1939. USA's isolationisme blev først

brudt med krigen, og nogen stor handelspartner var landet heller ikke, om end det havde en ikke ringe betydning for dansk skibsfart. I alle tilfælde er dette tema ikke forfulgt, og alt i alt står Kauffmanns erhvervsbetonede, kosmopolitiske opfattelse som en svagt dokumenteret påstand. At han efter Danmarks besættelse erklærede sig uafhængig af København, kan lige så vel forklares ved, at han var amerikansk gift og ønskede at befri sig for det odie, der hang ved Danmarks kapitulation 9. april – en bestræbelse på vedblivende at tilhøre det gode selskab i den amerikanske hovedstad.

Om stilskiftet i dansk udenrigspolitik efter 1945 var udtryk for en ny grundopfattelse eller simpelthen for, at verden havde ændret sig, får også stå hen. Til slutningen til vestmagterne lader sig i høj grad sammenligne med det før rådende særlige hensyn til Tyskland, to arter af tilpasning til de nærmeste stormagter. Det er utvivlsomt rigtigt, at de danske regeringer kun tøvende eksponerede sig i storpolitikken, om end det valgte eksempel, Danmarks deltagelse i Palæstinakommissionen, er ekstremt, da det kunne forudses, at den kom på kollisionskurs med Storbritannien, som var den vigtigste udenrigspolitiske forbindelse, landet havde. Men at Kauffmann i disse år stod som foregangsmand for en mere selvbevidst optræden, virker overbevisende.

Alt i alt repræsenterer Bo Lidegaards bog en imponerende arbejdspræstation og tegner et billede af Henrik Kauffmann, som er af blivende værdi. Men så ringe sammenhængen er mellem det store brødstof og den fremhævede hovedtese kan man ikke lade være med at stille sig selv det spørgsmål, om denne ikke er hæftet på til sidst for at få afhandlingen til at fremstå som en klassisk disputats?

*Henning Poulsen*